

çekildiği halde 29 Temmuz 1980'de Doğu Kudüs'ü ve 14 Aralık 1981'de de Golan tepelerini ilhak etti; Doğu Kudüs'ün ilhakı ile birlikte de Kudüs'ü İsrail'in "ebedî ve değişmez" başşehri olarak ilân etti. İsrail Batı Şeria'yı ise resmen ilhak etmeyip işgal altındaki bir toprak olarak askerî yönetiminde tutmakta ve halkının tamamını Filistinli olduğu için bu rayı tedricî şekilde yahudileştirebilmek amacıyla da yahudi yerleşim merkezleri kurma yoluna gitmektedir; bu merkezlerin miktarı bugün 100'ü çok aşmış durumdadır. Yahudi yerleşim merkezlerinin kurulması sonucu karşı karşıya gelen yerli halkla yahudiler ve askerler arasında çatışmalar ortaya çıktı. 1982'den itibaren giderek artan çatışmalar halen devam etmekte ve İsrail bu hareketlere karşı gayet zecrî tedbirler uygulamaktadır.

Batı Şeria ile Gazze nüfusunun çok büyük çoğunluğunun Filistinli olması, bu iki toprağı müstakbel Filistin devletinin anavatanı haline getirmiştir. Ancak Mısır ile İsrail arasında 17 Eylül 1978'de yapılan Camp David anlaşmalarında Batı Şeria ve Gazze'de özerk bir Filistin yönetimi kurulması öngörüldü ise de yapılan uzun müzakerelere rağmen bunu gerçekleştirebilmek mümkün olmadı. Gerek Filistin Kurtuluş Örgütü gerekse Arap ülkeleri öngörülen bu Filistin özerkliğini kabul etmemişler ve Batı Şeria ve Gazze'de "Bağımsız Filistin Devleti"nin kurulmasında ısrar etmişlerdir. Buna karşılık Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail de Filistin'in bağımsızlığını kabul etmemekte direnmektedirler. İsrail Filistinlilerin bağımsızlık hakkını tanımazken Filistinlilerin tek yasal temsilcisi olarak kabul edilen Filistin Kurtuluş Örgütü de İsrail Devleti'nin yaşama ve var olma hakkını uzun süre kabul etmedi. Ancak 15 Kasım 1988 tarihinde Bağımsız Filistin Devleti'nin kuruluşunu ilân eden Cezayir Deklarasyonu ile Birleşmiş Milletler'in 181 (II) ve 242 sayılı kararları kabul edildiğinden İsrail Devleti'nin varlığı da dolaylı biçimde benimsenmiş oldu. 1967'den bu yana İsrail'in işgali altında olan Batı Şeria'da 1 milyona yakın Filistinli, işgal yönetiminin baskı ve sindirmeye dayanan politikası sebebiyle çok zor şartlar altında yaşamaktadır. Aralık 1987'de işgal altındaki topraklarda başlayan Filistinlilerin ayaklanmaları (intifada) ve 1 Ağustos 1988'de Ürdün'ün Batı Şeria ile her türlü hukukî ilişkisini kestiğini ilân etmesi üzerine Filistin Kurtu-

luş Örgütü, işgal altındaki Filistin topraklarında Bağımsız Filistin Devleti'ni fililen kurma teşebbüslerini hızlandırdı ve Filistin Millî Konseyi'nin Cezayir'deki olağan üstü toplantısında alınan kararıyla da bağımsız devletin kurulduğu ilân edildi (15 Kasım 1988). Kısa sürede pek çok ülke tarafından tanınan ve Yaser Arafat başkanlığındaki sürgünde bir hükümetin yönetiminde bulunan Bağımsız Filistin Devleti'nin toprakları arasında Batı Şeria ve Gazze'nin yanı sıra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 181 (II) sayılı kararı ile "Arap devleti"ne ayırdığı diğer toprakların da yer aldığı kabul edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

J. C. Hurewitz, *Diplomacy in the Near and Middle East II: A Documentary Record 1914-1956*, New York 1958, s. 281-295; James R. Kurth, "U. S. Policy and the West Bank", *The Middle East Reader* (ed. Michael Curtis), New Jersey 1986, s. 396-400; Michael Curtis, "Academic Freedom and the West Bank", a.e., s. 281-284; *The Middle East and North Africa 1988*, London 1987, s. 75; "Palestine", *Arabia*, V, London 1982, s. 8-16; "Palestine Today", *Afkar/Inquiry*, II/11, London 1985, s. 26-35.

FAHİR ARMAOĞLU

BATI TRAKYA

Karadeniz, Marmara ve Ege denizleriyle Balkan-Rodop dağ silsilesi arasında kalan ve Trakya adı verilen arazi parçasının batı kesimi.

Trakya doğu ve batı olmak üzere iki kısma ayrılır. Doğu Trakya, bugünkü Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki arazisini teşkil eder. Bunun dışındaki kısım ise Batı

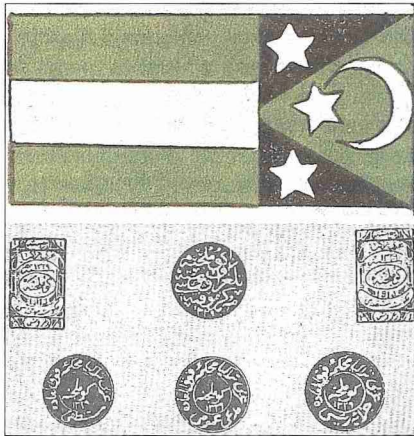
Trakya olup 1913'te kurulan Batı Trakya Hükümet-i Müstakillesi sınırları esas alındığında bir kısmı Yunanistan'ın, diğer bir kısmı da Bulgaristan'ın sınırları içinde bulunmaktadır. 1923 Lozan Antlaşması'yla sınırları çizilen Batı Trakya ise bugün tamamen Yunanistan'ın idaresinde olan bölgedir.

Günümüzde Batı Trakya doğudan Meriç nehriyle Türkiye'den, batıdan Mesta Karasu nehriyle Makedonya'dan, kuzeyden Rodop dağları ile Bulgaristan'dan ayrılmış olup güneyden de Ege deniziyle çevrilidir. Bölge İskeçe, Gümülcine ve Meriç vilâyetlerinden oluşmaktadır.

Osmanlılar'ın 1356'da Rumeli'ye geçmeleriyle birlikte Türk akınlarına hedef olan Batı Trakya'da 1360'ta başta Dede-ağaç (Mekri) olmak üzere sırayla Dime-toka ve çevresi alındı. 1363'te Sazlıdere Muharebesi'nden sonra Edirne'nin ele geçirilmesinin ardından Evrenos Bey Gümülcine ve yöresini Osmanlı topraklarına kattı. Balkanlar'da ilerlemeye devam eden Osmanlı kuvvetleri 1372'de ikinci Çirmen veya Meriç savaşıyla, elden çıkmış olan Gümülcine'yi tekrar aldığı gibi bu şehirden başka Borla, İskeçe, Marolye (Maroniye), Kavala, Drama, Zihne ve Serez'i de zaptetti ve böylece Makedonya ticaret yolları Osmanlılar'ın kontrolüne girdi.

Osmanlı fütuhatıyla birlikte yöreye Anadolu'nun çeşitli kesimlerinden büyük miktarda Türk nüfusu nakledildi. Tapu-tahrir kayıtlarından bölgeye yapılan bu ilk nakil konusunda bilgi edinilmektedir. Meselâ Sultan I. Murad döneminde itibaren Gümülcine, Dimetoka ve Ferecik'e Bergama, Söğüt, Saruhan, Menteşe, Hâmid, Gerece, Göynük, Canik, Ahlat, Ayvalı, Ayıntab (Gaziantep) gibi Anadolu'nun çeşitli yerleşim birimlerinden nüfus nakledildiği gibi Özbek, Dânişmendlü, Saruca Dânişmend, Saruhanlu, Karagözlü, Bayat, Dağeri, Yörükler, Arpuz Ata, Saltuklu, Oğuz, Döğerdüğünü, Barak, Sıçanlı, Salur, Eymir ve Bayındur gibi Türkmen boylarına mensup gruplar yerleştirilerek mahalle ve köyler teşkil edilmiştir. Getirilen bu aşiret ve ahalî grupları yerleştikleri yörelere aşiretlerinin veya geldikleri Anadolu şehirlerinin isimlerini verdikleri gibi Eskici Hacı, Debbâğlar, Hacı Karagöz, Kadı Mescidi, Hacı Hızır, Hacı Hayreddin, Koca Nasuh, Yenice, Bergamalu, Aşçı Mescidi, Obacılar, Çekirdeklü, Balabanlu, Denizlü, Çobanlı, Çakırlar, Çadırlı, Bulduklu vb. gibi Türkçe adlar taşıyan köyler kurmuşlardır.

Batı Trakya Hükümet-i Müstakillesi'nin bayrağı, mührü ve çıkardığı pullar

Batı Trakya şehirlerinden Gümülcine, Dimetoka ve Ferecik'in tapu tahrir defterlerine göre XV-XVI. yüzyıllardaki nüfusu aşağıdaki şekildeydi:

Kazalar	1485-1519			
	Müslüman - Türk Hâne	Mücerred	Gayri müslim Hâne	Mücerred
Gümülcine	855	175	309	-----
Dimetoka	3943	772	487	22
Ferecik	1700	887	79	29
TOPLAM	6498	1834	875	51
Tahmini nüfus	34.324		4426	

Kazalar	1530			
	Müslüman - Türk Hâne	Mücerred	Gayri müslim Hâne	Mücerred
Gümülcine	4419	891	2163	528
Dimetoka	2148	326	698	106
Ferecik	2462	676	113	9
TOPLAM	9029	1893	2974	643
Tahmini nüfus	47.038		15.513	

Bu nakil dışında çeşitli yörük teşekküllerinin de bölgeye yerleştirildiği görülmektedir. Bunlardan Tanrıdağı (Karağöz) yörükleri 1543'ten 1642'ye kadar olan dönemde Demirhisar, Kelmeriye, Drama, Kavala, Sarışaban, Çağlayık, Yenice-i Karasu, Gümülcine, Eğrican, Dimetoka, Ferecik ile Doğu Trakya ve Bulgaristan'a; Selânik yörükleri ise yoğun olarak bütün Makedonya ve Tesalya'ya, dağınık ve az olarak da Bulgaristan ve Dobruca'ya; Ofçabolı yörükleri de Manastır ve Kosova vilâyetleriyle az sayıda Bulgaristan ve Dobruca'ya yerleşmişlerdi. Ayrıca Vize yörükleri, Doğu Trakya ile Dimetoka ve Hasköy'de iskân edilmisti.

Bölgenin Türkler tarafından iskânından hemen sonra toprakların ekserisi mülk olarak gazilere dağıtılmıştır. Bunlardan birçoğu ise vakıflar kurmuşlardır. Meselâ Dimetoka'da Abdal Cüneyd Zâviyesi Vakfı ile Yıldırım Bayezid Han Vakfı ve Yahşi Fakih b. Dânişmend Vakfı, Mehmed Paşa İmareti Vakfı, Cüneyd Fakih Vakfı, Nüreddin Fakih Vakfı, Çakmak Dede Vakfı, Edirne'deki I. Murad İmareti'ne ait vakıf (Gümülcine), yine Edirne'deki Sultan I. Bayezid Külliyesi'ne ait vakıf (Gümülcine), Murad Paşa Vakfı (Gümülcine), Evrenos Bey Vakfı (Gümülcine), Süpüren Kasab Zâviyesi ve Mescidi Vakfı, Börkciler Zâviyesi Vakfı, Konukçu Şemseddin Zâviyesi Vakfı, Ahî Evran Zâviyesi Vakfı gibi toplam otuz vakıf; Ferecik'te Murâdiye Vakfı, Sultan Bayezid Medresesi Vakfı, Süleyman Paşa Vakfı, Ahî Turasan Vakfı, Gemici İshakoğlu Ali Vakfı, Dolu Dede Zâviyesi Vakfı, Şabhâne Mescidi Vakfı en önemlilerindendi.

Osmanlı yönetimine geçişinden itibaren Batı Trakya Osmanlı idarî teşkilâtında Rumeli eyaleti içerisinde yer almıştır. 93 Harbi de denen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan (3 Mart 1878) Ayastefanos Antlaşması ile Doğu kısmı Bulgaristan'a bırakılmış, antlaşmanın kırkinci gününde 14 Nisan 1878'de Çirmen yakınlarında işgal kuvvetlerine karşı ilk direniş başladı. Bu direniş kısa zamanda Balkan sıradağlarıyla Ege denizi arasında kalan bölgede yaşayan bütün Türkler'e de yayılarak Rus ve Bulgar işgaline karşı bir silâhlı ayaklanmaya dönüştü. Batı ve Kuzey Trakya ile Rodoplar tamamen Türk ihtilâlcilerinin hareket sahası oldu. Ayaklanan halkın maksatlarını öğrenmek ve onları yatıştırmak üzere Rus memurlarıyla birlikte İstanbul'dan da Serasker Kapısı Hassa Meclisi âzasından Sâmî Paşa ile Vasa Efendi bölgeye gönderildi. Stanimaka civarında Osmanlı ve Rus temsilcileriyle görüşen Türk millî hareket reisleri, Osmanlı idaresinden başka bir idare altına girmeyeceklerini ve Osmanlı toprağında Rus askeri bulundukça silâhlarını bırakmayacaklarını bildirdiler. Bunun üzerine Ahmed Ağa Timirski adında bir kişinin önderliğinde Batı Trakya geçici hükûmeti kuruldu. Bu hareket Türk halkı arasında bir uyanış ve yeniden dirilme işareti oldu. Bâbîâlî'ye, basına ve yabancı devletlere verilen muhtıraların ve yapılan müracaatların genellikle yirmi beş otuz halk vekili ve 100 kadar köy meclisi ve müdürlerinin mühürlerini taşıması, bu ayaklanmanın bir halk hareketi olduğu göstermektedir.

Batı Trakya ve Rodoplar'daki bu Türk ayaklanması Avrupa devletlerinin de dikkatini çekmiş ve Ayastefanos Antlaşması'nı değiştiren 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması'yla Şarkî Rumeli imtiyazlı vilâyetinin kurulmasında hiç şüphesiz etkili olmuştur. Bu vilâyetin kurulmasıyla bir dereceye kadar rahatlayan Türkler vilâyetin 1885'te Bulgaristan'a ilhakından sonra yeniden ayaklanmışlar ve sonunda Osmanlı Devleti'ne katılmaya muvaffak olmuşlardır.

Balkan Harbi sonunda Batı Trakya Bükreş Muahedenâmesi'yle (10 Ağustos 1913) Bulgaristan'a bırakıldı. Türkler üzerindeki Bulgar baskısı günden güne arttı. Bunun üzerine Edirne'ye çekilmiş olan Türk akıncı müfrezelerinden umum çeteler kumandanı Eşref Kuşçubaşı 116 kişilik bir gönüllü grubu ile Batı Trakya'ya girdi ve Bulgarlar'a karşı oradaki

Türkler'i organize etti. Bölgedeki Türkler kısa zamanda ayaklanıp duruma hâkim oldular. Bugün Bulgaristan'ın güney kesimini oluşturan Rodoplar bölgesiyle Yunanistan'ın idaresinde bulunan Batı Trakya'yı ve Makedonya'nın da bir kısmını içine alacak şekilde batıdan Struma Karasu'ya kadar ulaşan bölgeyi kontrolleri altına aldılar. 31 Ağustos 1913'te merkezi Gümülcine olmak üzere Garbî Trakya Hükûmet-i Muvakkatesi ilân edildi. Müderris Sâlih Efendi'nin başkanlığında kurulan hükûmet Dedeağaç'ın alınmasından sonra Garbî Trakya Hükûmet-i Müstakillesi adıyla bağımsızlığını ilân etti. Cumhuriyet'in sınırları doğuda Meriç nehri, batıda Struma Karasu, kuzeyde 1912 Balkan savaşlarından önceki Kırcaali-Robçoz hattı ve güneyde de Ege denizine ulaşmaktaydı.

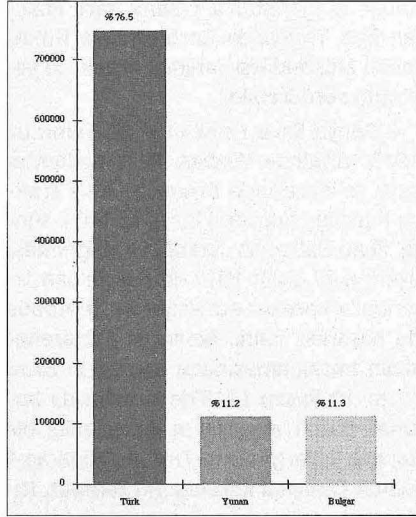
Türkler'in bu başarısı Bulgarlar'ın şikâyetlerine sebep oldu. Büyük devletlerin müdahalesi yüzünden Osmanlı hükûmeti de Batı Trakya Hükûmet-i Müstakillesi'ni desteklemedi ve 29 Eylül 1913 tarihli İstanbul Muahedesi ile Batı Trakya Bulgarlar'a bırakıldı. 25 Ekim 1913'e kadar Bulgaristan'a teslimi şart koşulan Batı Trakya'da Garbî Trakya Hükûmet-i Müstakillesi varlığını ancak elli yedi gün sürdürebildi.

I. Dünya Savaşı sırasında 30 Temmuz 1915 tarihinde Yüzbaşı Fuat Balkan'ın sevk ve idaresinde Drama'da Batı Trakya Kurtuluş Komitesi kuruldu. Daha sonra Fuat Balkan'ın İstanbul'a çağırılması üzerine 27 Eylül 1917'de Kavala'dan İstanbul'a hareket etmesiyle bu teşebbüs de başarısız kaldı. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra (30 Ekim 1918), 10 Kasım 1918'de İstanbul'da bulunan Batı Trakyalılar'ın düzenlediği bir kongre kararıyla Batı Trakya Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Bu cemiyet, İtilâf devletleri adına Fransız kuvvetlerinin Batı Trakya'yı işgali (15 Ekim 1919) sıralarında faaliyetini sürdürdü ve merkezi Gümülcine'ye nakletti. Batı Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgali günlerinde de (22 Mayıs 1920) Gümülcine'nin kuzeyinde Hemetli'de Türkler Batı Trakya hükûmetini kurdular (27 Mayıs 1920). Peştreli Tefrik Bey'in başkanlığında kurulan bu hükûmet bölgenin Yunanlılar'ın eline geçmesiyle dağıldı. Batı Trakya Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti Batı Trakya'yı üç ana bölge halinde ayırmıştı. Bunlardan Yunanistan Batı Trakyası Drama, Kavala, Sarışaban, Pravişte, Serez, Zela ve Demirhisar kazalarından; Bulga-

ristan Batı Trakya'sı Kırcaali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine Platosu, Darıdere, Paşmaklı, Robçoz, Nevrekop ve Razlık kazalarından, Batı Trakya olarak nitelenen kısım ise Gümülcine, Dedeağaç, Sofulu ve İskeçe kazalarından meydana gelmekteydi. Bu bölgelerde mevcut toplam nüfus aşağıdaki tabloda görüldüğü şekildeydi:

	Batı Trakya	Bulgaristan Batı Trakya'sı	Yunanistan Batı Trakya'sı	TOPLAM
Türk	129.120	333.321	285.187	747.628
Yunan	33.910	10.720	65.411	110.041
Bulgar	26.266	50.967	33.508	110.741
Yahudi	1480	134	3581	5195
Ermeni	923	-----	966	1889

Bugün Batı Trakya olarak bilinen bölgede ise Gümülcine'de 59.967 Türk, 8834 Rum ve 9997 Bulgar; Dedeağaç'ta 11.744 Türk, 4800 Rum ve 10.227 Bulgar; Sofulu'da 14.736 Türk, 11.542 Rum ve 5490 Bulgar; İskeçe'de 42.671 Türk, 8728 Rum ve 552 Bulgar nüfus yer almaktaydı. Her üç bölgedeki nüfusun oranı ise grafikte görüldüğü üzere idi:

Fransız kuvvetlerinin bölgeden çekilmesinden sonra Batı Trakya Yunanistan'ın eline geçti. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'yla Batı Trakya Türkleri'nin statüleri yeniden belirlendi ve bugüne kadar da bu statü geçerliliğini muhafaza etti.

Lozan Antlaşması'ndan önce Yunanistan'daki müslüman azınlıklarla ilgili olarak 2 Şubat 1830 Londra Protokolü, 24 Mayıs 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi, 1-14 Kasım 1913 Atina Antlaşması ve 3 numaralı protokol ile 10 Ağustos 1920 tarihli Yunan Sevri gibi antlaş-

malar yapılmıştı. Lozan Antlaşması'yla bu antlaşmalar tamamen yürürlükten kalkmamış, hatta 10 Ağustos 1920 tarihli Yunan Sevri, Lozan'da ek bir protokolle bazı değişikliklere uğrayarak geçerli sayılmıştır.

Lozan Konferansı sırasında 30 Ocak 1923'te imzalanan sözleşme ile Türkiye ve Yunanistan arasında mecburi nüfus mübadelesi yapıldı, fakat Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları "étaibli" (yerleşik) kabul edilerek bu mübadeleden istisna edildiler. Bu sözleşmeye göre Türk ve Yunan temsilcilerinin de dahil olduğu bir karma komisyon kuruldu ve Ekim 1923'ten itibaren çalışmalarına başladı. Komisyonun çalışmaya başlaması ve mübadele işlerinin ele alınması ile birlikte Türkiye ve Yunanistan temsilcileri arasında "yerleşik" deyiminin kapsamı konusunda görüş ayrılığı çıktı. Anlaşmazlık iki ülke arasındaki siyasi münasebetlere etki edince 1 Aralık 1926'da Türkiye ile Yunanistan arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma ile mübadele konusunda birçok mesele çözümlendi. Ancak yine birtakım anlaşmazlıklar çıktı ve Türk-Yunan münasebetleri gerginleşti. Nihayet 10 Haziran 1930'da imzalanan anlaşmayla yerleşme tarihleri ve doğum tarihleri ne olursa olsun İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri'nin hepsi yerleşik deyiminin kapsamı içine alındı. Böylece Batı Trakya Türkleri'nin tamamına yerleşik belgesi verildi.

Lozan Antlaşması'yla Batı Trakya'da Yunan vatandaşları olarak Yunan idaresinde yaşamaya bırakılan, fakat bazı imtiyazlara sahip olan 129.120 kişilik Türk cemaatinin hakları, antlaşmanın "Azınlıkların Himayesi" başlığını taşıyan birinci kısmının 3. faslında belirtilmekte ve garanti altına alınmaktadır. Söz konusu bölümün 37-45. maddeleri özetle Türk toplumuna din ve ırk farkı gözetmeksizin her türlü vatandaşlık hakkının tanınmasını, kendilerine ait özel çeşitli kültürel ve dinî mahiyette eğitim müesseseleri kurup idare edebileceklerini, kendi dilleriyle eğitim yapabileceklerini ve kendi dillerini mahkemede dahi kullanabileceklerini, dinlerini öğrenip uygulayabileceklerini, Türk cemaatinin mâbed, mezarlık, vakıf ve diğer kuruluşlarının her türlü himayeyi göreceğini ve benzeri hükümleri ihtiva etmektedir. Ayrıca bu antlaşmanın hükümlerinin anayasa ve bütün kanunların üzerinde olacağı, bunlara aykırı kanun çıkarılamayacağı da hükme bağlanmıştır. Lozan Ant-

laşması'yla birlikte imzalanan 16 numaralı ek protokolle Yunan Sevri yürürlüğe konulmuştur.

Yunanistan'da azınlıkların himayesine dair Sevri'de 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanan ve Yunan Sevri denilen bu muahede ile Yunanistan'da yaşayan bütün müslüman-Türk cemaatinin hakları korunmaktadır. Yunan Sevri'nin 14. maddesinde de Yunanistan'daki müslüman-Türklerin kişi ve aile hukuku konularında kendi örf ve âdetlerini, kendi hukuk sistemlerini uygulamakta serbest olacakları, vakıflarının ve dinî kuruluşlarının tam bir şekilde tanınacağını, korunacağını ve yenilerinin de kurulabileceğini hükme bağlamaktadır.

Bugün Batı Trakya'da Türkler'e ait 241 ilkokul, iki orta-lise ve iki de imam-hatip lisesi benzeri medrese bulunmaktadır. Ancak medreselerin son yıllardaki eğitim seviyesi düşmüştür. Batı Trakya Türkleri'nin eğitim müesseseleri özel azınlık okulu statüsünde olup velilerden oluşan encümenler tarafından idare edilmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında 20 Nisan 1951'de imzalanan kültür antlaşması ve buna istinaden 1968'de imzalanan Ankara ve Atina protokolleriyle Batı Trakya Türkleri'nin eğitim müesseseleri Türkiye'den gönderilen formasyonlu öğretmenlere kavuşmuş ve okul kitapları da Türkiye'den gönderilmeye başlanmıştır. Ancak gerek öğretmenlerin zamanında yerine ulaşmaları, gerekse ders kitaplarının dağıtımında çeşitli engellemelerle karşılaşılmaktadır. Bugün Türkçe okutulan derslerin sayısı da azaltılmıştır. Halbuki Lozan Antlaşması'na göre Yunan dili hariç bütün derslerin Türkçe okutulması gerekmektedir. Liselerde Türkçe okutulan derslerin yıl sonu imtihanları 1984-1985 ders yılından beri Yunanca yapılmaktadır. 1969'da faaliyete başlayan Özel Selânik Pedagoji Akademisi, ilkokullara öğretmen yetiştiren Gümülcine ve Şahin medreseleri mezunlarını almakta ve bunları azınlık statüsüne aykırı bir uygulamayla üç yıllık Yunanca eğitimden sonra öğretmen olarak mezun etmektedir. İdarenin öğretmen tayinine karışmaması gerekirken bazı Türk ilkokullarına gönderilen öğretmenlerin veliler tarafından istenmemesi sonucunda söz konusu okullar kapanmış ve öğrenciler eğitimden mahrum kalmışlardır. Şu sıralarda Türk yerleşim bölgelerine Yunan ortaokulları açılmakta ve yöredeki ilkokul mezunu Türk çocuklarının

bu okullara gönderilmesi Yunan makamlarınca mecbur tutulmaktadır.

Lozan Antlaşması'na göre (md. 39) Batı Trakya'da yaşayan Türkler'in her yerde ana dilleri Türkçe'yi kullanabilecekleri hükme bağlanmış olduğu halde bugün resmî dairelerde Türkçe konuşanların işleri görülmemektedir.

1920'lerden itibaren faaliyet gösteren Gümölcine Türk Gençleri Birliği, İskeçe Türk Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenleri Birliği dernekleri, adlarındaki "Türk" kelimesinden dolayı, 29 Kasım 1983'te Rodop Valisi Apostolos Papadimitru tarafından kapatılmaları hususunda bidayet mahkemesinde dava açıldı. Mahkeme valinin isteği doğrultusunda 23 Şubat 1984 tarihinde Gümölcine'deki derneği kapatma kararı aldı. İstinaf mahkemesine yapılan itirazlar 9 Aralık 1986'da reddedildi ve karar Yunan Yargıtay'ınca da 2 Ekim 1987 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girdi. Buna rağmen söz konusu dernekler bugün de faaliyetlerini sürdürmektedirler. Yine aynı tarihlerde Yunan hükümet sözcüsünün Batı Trakya'da Türk olmadığını söylemeye kalkışması Batı Trakya Türkleri'nin tepkisine yol açmış, 29 Ocak 1988 tarihinde Gümölcine olayları meydana gelmiştir.

1971'de İskeçe'deki tarihi Tabakhane Camii'nin park yapma gerekçesiyle yıktırılmasından sonra yakın yıllarda camilere yönelik saldırılar, kundaklamalar, kabristan ve mezarlıkların park ve yeşil sahaya içine alınıp tahrip edilmesi gibi olaylar giderek artış göstermiştir.

Batı Trakya Türkleri'nin cemaat idare heyetleri, 1913 Atina Antlaşması'na dayanılarak 1920 yılında çıkarılan kanuna göre Türkler tarafından seçilmekteydi. Bu heyetlerin görevi Türk vakıflarını ve şehirlerdeki ilkokulları idare etmekte. Faaliyetleri de müftüler tarafından denetlenirdi. Türk toplumunun temsil organı durumundaki cemaat yönetimlerinin statüsünün değiştirmek maksadıyla Yunan yönetimi zaman zaman isim değişikliği müdahalesinde bulunmuştur. 1951'de heyetin adı İslâm Cemaatlerine Ait Servetleri İdare Komisyonu olmuş, 1967'de ise Müslüman Emlâkini Tedvîre Memur Heyet adını almıştır. Ayrıca 1967'de çıkarılan bir kanunla seçimle iş başına gelenler uzaklaştırılmış ve tayinle yeni heyetler oluşturulmuştur. Bugüne kadar görevleri devam eden bu heyetler Türk vakıflarını muhafaza edememiştir. Gümölcine vilâyetindeki heyet

vakıfları koruyabilmişse de yönetimin çıkardığı güçlükler karşısında 8 Ağustos 1989'da istifa etmiştir. Yunanistan yönetimi, Türkler'in uygulanmasını istedikleri 1920 tarihli kanuna karşılık 1980'de başka bir kanun çıkarmıştır. Bu kanuna göre Türk vakıfları küçük birimlere ayrılmakta, müftülerin elinde olan denetim hakkı valiye verilmektedir. Türkler bu kanunu kabul etmediklerinden Yunan yönetimi de bugüne kadar bütün çabalara rağmen bunu uygulama alanına koyamamıştır. Türkler'in kişi ve aile huku konularında kadılık (hâkimlik) yapan ve dinî liderleri olan müftülerin de milletlerarası antlaşmalara ve 1920'de çıkarılan kanuna göre Türkler tarafından seçilmesi gerekirken 1985'te vefat eden Gümölcine müftüsünün yerine Yunan yönetimince doğrudan bir müftü tayin edilmesi kabul edilemez bir müdahale olarak nitelendirilmektedir. Dinî müesseselere yapılan bu tür müdahaleler Türkler'in hak arama mücadelesini başlatmıştır.

Bugün Batı Trakya Türkleri'ne inşaat ve tamir izni verilmemekte, gayri menkul satın almalarına müsaade edilmemektedir. Arazileri de çeşitli sebeplerle kamulaştırılmaktadır. Mayıs 1978'de Gümölcine'nin Yahyabeyli, Vakıf, Kafkas-köy ve Ambar köylerinde 4000 dönümlük ekim alanı sanayi sitesi yapmak için, 1980'de Gümölcine'nin kuzeybatısında Yaka tarlaları olarak bilinen 3000 dönümlük tarla Trakya Dimokritos Ünversitesi için, gene Gümölcine'nin kuzeyinde 4300 dönüm arazi askerî bölge için kamulaştırılmıştır. 1984'te Gümölcine'nin Karacaoğlan, İrcan, Sirkeli ve Kozluk bir nahiyesine bağlı 8000 dönümlük bir arazi açık hava hapishanesi için kamulaştırılmıştır. Ayrıca 1982'de İskeçe'nin İnhanlı köyü arazisi Türkler'den alınıp Rumlar'a verilmeye çalışılmış ve Türkler'e ait topraklar Rumlar'a dağıtılmak istenmiştir. Yunan vatandaşlık yasasının 19. maddesine göre Batı Trakya Türkleri vatandaşlıktan kolayca çıkarılabilmektedirler. Çünkü bu yasaya göre Rum asıllı olmayan Yunan vatandaşları Yunanistan dışında ikamet ettikleri takdirde İçişleri Bakanlığı'nın kararıyla vatandaşlıktan çıkarılabilmektedirler.

Günümüzde Batı Trakya Türkleri, milletlerarası ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmaların sağladığı haklarının Yunan idaresince ihlâl edilmesi üzerine haklarının iadesi için mücadelelerini sürdürmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA :

- BA, *Tapu-Tahrir*, nr. 20, s. 141-288; nr. 77, s. 399-457; nr. 167, s. 7-16; nr. 306, s. 115-126; nr. 311, s. 36-65; nr. 370, s. 19-42, 43-48; *Les Statistiques de la Population en Thrace-Occidentale* (nşr. Publication du Comité de la Thrace-Occidentale), İstanbul 1920; *Lozan Sulh Muahedenâmesi, Mukavelât ve Sene-dât-ı Sâire 24 Temmuz 1339/1923*, İstanbul 1339; *Tevfik Bıyıklıoğlu, Trakya'da Millî Mücadele*, Ankara 1955, I-II; Ahmet Aydın, *Batı Trakya Faciasının İçyüzü*, İstanbul 1971; Iwao Kamosawa, "The Case of Turks in Western Thrace", *Population Mobility in the Mediterranean World, Studies in the Historical and Contemporary Aspects* (nşr. Mediterranean Studies Research Group), Tokyo 1982; Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Ankara 1986; Nevzat Gündüz, *1913 Garbî Trakya Hükümet-i Müstakilesi*, Ankara 1987; Hristaki Karagöz, "İslâm Cemâatları Kanunu Müftüler ve Başmüftü İntihâbiyle İslâm Cemâatleri'ne Ait Varidât-ı Evkâfın Sûret-i İdâresine Mûteallik Kanun, No: 2345, 24 Haziran - 3 Temmuz 1920", *Mecmûa-i Kavânîn-i Yunânîyye*, sy. 5, Selanik 1337/1921, s. 52-66.

YUSUF HALAÇOĞLU — HALİT EREN

BÂTIL

(bk. BUTLÂN).

BÂTIL

(باطل)

Hız Peygamber'e
veya bir İslâm büyüğüne
nisbet edilen asılsız söz

(bk. MEVZÜ).

BÂTIL

(الباطل)

Gerçeğe uymayan
inanç, hüküm ve düşünceleri
ifade eden terim, hakkın karşıtı.

"Boşa gitmek, temelsiz ve devamsız olmak" anlamındaki butlân kökünden türeyen bâtil, türevleriyle birlikte Kur'ân-ı Kerim'de otuz altı defa geçmektedir. Söz konusu yerlerde "yalan" (el-Mü'min 40/78; Fussilet 41/42), "boşa çıkan amel" (el-Bakara 2/264), "çirkin, faydasız ve gâyesiz iş" (Âl-i İmrân 3/191), "Allah'ın dışında ilâh diye tapınan put" (Lokmân 31/20), "hakkı örten perde" (Âl-i İmrân 3/71), "hakkın zıddı" (eş-Şuarâ 42/24), "gerçek bilgiye dayanmayan delil" (el-Mü'min 40/5) gibi birbirinden farklı anlamlarda kullanılmıştır. İlgili âyetlerde sellerin veya ateşte eritilen nesnelerin üzerindeki köpüğe benzetilen (er-Ra'd 13/17) bâtilin hak karşısında varlığını